

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Miika Soini

YMPÄRISTÖJÄRJESTELMÄN
LAATIMINEN ETELÄ-POHJANMAAN
SAIRAAHOITOPIIRILLE
ISO 14001:2015 -STANDARDIN
MUKAISESTI

Tekniikka
2017

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Miika Soini
Opinnäytetyön nimi	Ympäristöjärjestelmän laatiminen Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirille ISO 14001:2015 -standardin mukaisesti
Vuosi	2017
Kieli	suomi
Sivumäärä	43 + 19 liitettä
Ohjaaja	Jukka Hautala

Tämä opinnäytetyö tehtiin Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirille, joka vastaa paikallisesta lääketieteellisestä hoidosta. Opinnäytetyönä luotiin ympäristöjärjestelmä ISO 14001:2015 -standardin mukaisesti helpottamaan ympäristöhaittojen vähentämistä ja tunnistamista organisaation sisällä.

Työ on kehitystyö, jossa pohjana käytettiin Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin jo käytössä olevia aineistoja pyrkimyksenä tuoda niihin mukaan ympäristöjärjestelmän mukainen toiminta. Ympäristöjärjestelmä rakentuu standardin mukaisesti ja sisältö syntyi aineistoja yhdistelemällä sekä ympäristötyöryhmän ajatuksia ja mielipiteitä hyödyntämällä. Aineistoihin sisältyi kirjallisuutta ympäristöjärjestelmän luomisesta, ISO 14001:2015 -standardi, sekä Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin omia toimintaohjeita ja käsikirjoja.

Opinnäytetyön tuloksena syntyi ympäristöjärjestelmä, jonka käyttöönottamiseksi tehtiin suunnitelma. Organisaatiolle täysin ulkopuolisena toimijana tiedot jo olemassa olevista käytänteistä eivät olleet hallussa ja tämä johti jonkin verran ohjeistavaan kirjoittamiseen, jossa organisaation tulee käyttöönoton yhteydessä määrittää tai päättää toimintamalli ympäristöjärjestelmään.

Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirillä on tarkoituksena sertifioida järjestelmä, jotta heidän tulee ensiksi ottaa se käyttöön onnistuneesti. Sertifiointin jälkeen ei ole pois suljettu mahdollisuutta päivittää ympäristöjärjestelmä EMAS-asetuksen mukaiseksi, sillä sertifioidun järjestelmän lisäksi ainoa lisäys on ympäristönsuojelun tasosta kertova julkinen raportointi.

ABSTRACT

Author	Miika Soini
Title	Composition of an Environmental Management System for South Ostrobothnia Health Care District in accordance with ISO 14001:2015 Standard
Year	2017
Language	Finnish
Pages	43 + 19 Appendices
Name of Supervisor	Jukka Hautala

This thesis was made to South Ostrobothnia Health Care District, which provides local health care services. The topic of the thesis is an environmental management system, and was created in accordance with the ISO 14001:2015 standard to assist the organization to decrease the environmental harm they cause, and to identify them.

This thesis is a development project that is based on the material from the health care district that is already in use, with a purpose of integrating the environmental management system as a part of them. The environmental management system was build based on the ISO 14001 standard, and the contents were created combining the material and utilizing the thoughts and opinions of the environmental working team. The materials included literature on creating an environmental management system, the ISO 14001:2015 standard, and also procedures and manuals of the South Ostrobothnia Health Care District.

The environmental management system was created as a result, and plans for the introduction were made. As a complete outsider to the organization, the already existing methods were not familiar to me. Therefore, some of the contents of the environmental management system are more instructional than descriptive. Due to this issue the organization needs to determine the operations model during the introduction of the environmental management system.

The South Ostrobothnia Health Care District is aiming to certify this system, and before they can reach that goal they need to successfully introduce the system into the organization. The possibility of upgrading the environmental system to the EMAS regulation after the certification is not excluded, because in addition to the certificated system they would only need to give a public report about their environmental protection.

Keywords	Environmental quality system, ISO 14001, standard and environment
----------	---

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	8
2	ETELÄ-POHJANMAAN SAIRAANHOITOPIIRI	10
3	ORGANISAATION TOIMINTAYMPÄRISTÖ	11
	3.1 Organisaation ja sen toimintaympäristön ymmärtäminen	11
	3.2 Sidosryhmien tarpeiden ja odotusten ymmärtäminen	12
	3.3 Ympäristöjärjestelmän soveltamisalan määrittäminen	12
	3.4 Ympäristöjärjestelmä	13
	3.4.1 Vanha ympäristökäsikirja.....	14
	3.4.2 ISO 14001	14
	3.4.3 EMAS.....	14
4	JOHTAJUUS	16
	4.1 Johtajuus ja sitoutuminen.....	16
	4.2 Ympäristöpolitiikka	17
	4.3 Organisaation roolit, vastuut ja valtuudet	18
5	SUUNNITTELU	19
	5.1 Riskien ja mahdollisuuksien käsittely.....	19
	5.1.1 Ympäristönäkökohdat	19
	5.1.2 Sitovat velvoitteet.....	20
	5.1.3 Toimenpiteiden suunnittelu.....	21
	5.2 Ympäristötavoitteet	21
	5.2.1 Ympäristötavoitteet	22
	5.2.2 Ympäristötavoitteet ja niiden saavuttamiseen tarvittavien toimenpiteiden suunnittelu	22
6	TUKITOIMINNOT	24
	6.1 Resurssit	24
	6.2 Pätevyys	24
	6.3 Tietoisuus	25

6.4	Viestintä	25
6.4.1	Sisäinen viestintä.....	26
6.4.2	Ulkoinen viestintä	27
6.5	Dokumentoitu tieto	28
6.5.1	Dokumentoidun tiedon luominen ja päivittäminen.....	28
6.5.2	Dokumentoidun tiedon hallinta.....	29
7	TOIMINTA	30
7.1	Toiminnan suunnittelu ja ohjaus	30
7.2	Valmius ja toiminta hätätilanteissa	31
8	ARVIOINTI	33
8.1	Seuranta, mittaus, analysointi ja arviointi.....	33
8.1.1	Vaatimustenmukaisuuden arviointi.....	33
8.2	Sisäinen auditointi.....	34
8.2.1	Sisäiset auditointiohjelmat	35
8.3	Johdon katselmus	37
9	PARANTAMINEN	39
9.1	Poikkeamat ja korjaavat toimenpiteet	39
9.2	Jatkuva parantaminen.....	40
10	POHDINTA.....	41
	LÄHTEET	43
	LIITTEET	

TAULUKKOLUETTELO**Taulukko 1.** Esimerkki auditointiohjelmasta.

s. 36

LIITELUETTELO

LIITE 1. Vaaratilanteet, niiden vaikutukset ja ennaltaehkäisy osa 1

LIITE 2. Vaaratilanteet, niiden vaikutukset ja ennaltaehkäisy osa 2

LIITE 3. Vaara-arvioinnit ja riskit

LIITE 4. Ohje ympäristönäkökohtien merkittävyyden arviointiin

LIITE 5. Ympäristönäkökohdat osa 1

LIITE 6. Ympäristönäkökohdat osa 2

LIITE 7. Ympäristötyöryhmän auditointitiimijako

LIITE 8. Ympäristöohjema osa 1

LIITE 9. Ympäristöohjema osa 2

LIITE 10. Ympäristöohjema osa 3

LIITE 11. Ympäristöohjema osa 4

LIITE 12. Ympäristöohjema osa 5

LIITE 13. Ympäristöjärjestelmän käyttöönottosuunnitelma osa 1

LIITE 14. Ympäristöjärjestelmän käyttöönottosuunnitelma osa 2

LIITE 15. Sisäiset ja ulkoiset tekijät sekä sidosryhmät

LIITE 16. Ympäristöpolitiikka

LIITE 17. Ympäristötyöryhmän jäsenet

LIITE 18. Ympäristö tavoitteet ja tukitoiminnot

LIITE 19. Auditointi, johdon katselmus ja parantaminen

1 JOHDANTO

Erilaiset laatu järjestelmät ja -standardit tukevat laatujohtamista sekä auttavat käyttäjää jatkuvaan kehitykseen. Ympäristöjärjestelmä on laatu järjestelmä, jossa hallinoidaan ympäristöasioita. Sen avulla ympäristöjohtamista voidaan tehostaa ja yleisesti sen tarkoitus on lisätä ympäristöasioiden huomiointi kaikkiin organisaation toimintoihin. Jatkuvasti kiristyvät ilmastopimukset ajavat lainsäädäntöä ja päätörajoja tiukemmiksi ja ympäristöjärjestelmän avulla näihin asioihin on helpompi ennakoita ja reagoida jatkuvan kehityksen periaatteen mukaisesti.

Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri on alueellisesti hyvin merkittävä tekijä. Sairaanhoidollisen vastuun lisäksi sillä on suurikokoisena organisaationa paikallisesti iso vastuu toimia alueen väestön silmissä oikein. Sairaala on paikka, jolla täytyy olla puhdas imago. Yritystasolla kilpaillaan nykyään jatkuvasti kasvavalla tahdilla ympäristönsuojelun ja ympäristöarvojen avulla ja Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri tahtoo myös edistää omissa toimissaan näitä arvoja.

Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirillä on käytössä 2000-luvulla laadittu ympäristöjärjestelmänä kulkeva käsikirja, joka väkisin nyt vaatii päivittämistä. ISO 14001:2015 on hiljattain päivitetty ympäristöjärjestelmä, joka tukee jo käytössä olevaa laatu järjestelmä ISO 9001:stä. Lisäksi ISO 14001 on mahdollista kehittää EU:n lanseeraamaksi EMAS-järjestelmäksi, jonka pohjana ISO 14001 -standardi toimii. Tämä opinnäytetyö rakentuu ISO 14001 -standardin mukaisesti ja tarkoituksena on luoda Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirille ympäristöjärjestelmä ja ohjeet sen käyttämiselle sekä käyttöönotolle. Tavoitteiden pääpainona toimii ympäristötietoisuuden lisääminen ja ympäristökoulutuksen tehostaminen koko organisaatiossa.

Opinnäytetyön teoriaosuutena toimii ISO 14001 -standardin, EMAS-asetuksen sekä vanhan ympäristöjärjestelmän avaaminen ja ympäristöjärjestelmän hyötyjen kartoitus. Toteutus on organisaation ympäristötavoitteiden sekä ympäristöjärjestelmän osa-alueiden mukaisesti laadittu kokonaisuus, jossa asetettuihin päämääriin pyritään pääsemään muun muassa luomalla koulutus- ja auditointiohjelma.

Opinnäytetyön alussa käydään Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri yleisesti läpi, jonka jälkeen siirrytään ISO 14001 -standardin mukaisesti organisaation viitekehukseen sekä käydään ympäristöjärjestelmien tuomat edut läpi. Työ etenee ISO 14001 -standardin mukaisesti suunnitteluun, toimintaan, tarkasteluun ja korjaaviin toimenpiteisiin, jonka jälkeen opinnäytetyön tekijä esittää omat johtopäätöksensä tehdystä työstä.

2 ETELÄ-POHJANMAAN SAIRAANHOITOPIIRI

Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri (myöhemmin myös EPSHP, tai sairaanhoitopiiri) on eteläpohjalaisten kuntien omistama organisaatio, joka tarjoaa monipuolisia erikoissairaanhoidon palveluja. Pätevä henkilökunta, kunnioittava asenne sekä korkea laatu ovat heidän toimintansa perusta. Toiminnallisena keskuksena voidaan pitää Seinäjoen keskussairaala, mutta sairaanhoitopiiriin sisältyy paljon pieniä poliklinikoita ja toimipisteitä ympäri maakuntaa. Sairaanhoitopiiri on terveyttä edistävä toimija ja paikallisesti sen tavoitteena on edistää terveyttä sekä vähentää sairauksista koituvia haittoja ja kustannuksia. Ennaltaehkäisy on merkittävä tekijä terveyttä edistävissä toimissa ja ympäristönsuojelun tason parantaminen tukee tätä toimintamallia. /6–7/

Sairaanhoitopiirillä on käytössä ISO 9001 -standardin mukainen laatujärjestelmä, sekä vanha, vuonna 2000 käyttöön otettu, ympäristöjärjestelmänä kulkeva käsi-kirja. EPSHP on paikallisesti suuri organisaatio, jolla on suuri vastuu edustaa kunnallista toimintaa sekä korkean laadun sairaanhoitoa. Ennaltaehkäisevä toiminta sekä suuri vastuu ovat syitä, miksi sairaanhoitopiiri tahtoo päivitetyn ja standardien mukaisen ympäristöjärjestelmän. ISO 14001:2015 -standardi tukee jo olemassa olevaa ISO 9001 -standardia luoden ympäristöjärjestelmän laatujärjestelmän rinnalle.

3 ORGANISAATION TOIMINTAYMPÄRISTÖ

Vuoden 2015 ISO 14001 -standardin päivityksessä tuotiin strateginen suunnittelu osaksi standardia. Strategiseen suunnitteluun kuuluu sisällyttää ympäristöasiat ja uudistetut vaatimukset liittyvät toimintaympäristön analysointiin, sidosryhmien tarpeiden ja vaatimusten kartoitukseen sekä uhkien ja mahdollisuuksien tunnistamiseen. /4/

3.1 Organisaation ja sen toimintaympäristön ymmärtäminen

”Organisaation tulee määrittää sellaiset sisäiset ja ulkoiset asiat, jotka ovat merkittäviä organisaation tarkoituksen kannalta. Lisäksi tulee määrittää niiden vaikutus ympäristöjärjestelmän haluttuihin tuloksiin. Määrityksiin tulee sisällyttää ympäristöolosuhteet, joilla voi olla vaikutusta organisaatioon tai joihin organisaatiolla voi olla vaikutusta. Organisaatio määrittää vapaasti sen, miten standardin vaatimukset toteutetaan.” /2/

Tärkeä asia toimintaympäristön ymmärtämisen kannalta on tiedostaa, että Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin suurin toimipiste on sairaala, jonka ensisijainen tehtävä on antaa lääketieteellistä hoitoa sitä tarvitseville potilaille. Ympäristöohjelman tavoitteet eivät missään tapauksessa saa vaarantaa potilaiden turvallisuutta tai vähentää työntekijöiden työskentelyn tehoa. Uusia pyrkimyksiä ei kuitenkaan tule torjua sen takia, että idea kevyin perustein kielletään vedoten työtehon laskemiseen, ilman varsinaisia perusteluja. Yksi merkittävä ympäristöhaitta on sairaalassa syntyvä sairaalajäte, jota ei voida sekoittaa normaalin jätteen sekaan ja jonka syntymistä ei voida varsinaisesti estää. Käytetyt välineet tulee hävittää asianmukaisella tavalla ja hankintojen kilpailutuksessa tärkein asia on potilaan turvallisuus. Syntyneen sairaalajätteen jatkokäsittelypaikka tullaan aina valitsemaan niin, että jatkokäsittely on varmasti ekologisesti mahdollisimman kestävää sekä taloudellisesti kohtuullista. Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri kuuluu elinkaarimallin piiriin, tarkoittaen sitä, että tuotteen toimittaja on lähtökohtaisesti vastuussa tuotteen alkuperästä aina loppusijoitukseen asti. EPSHP on kuitenkin vastuussa luomastaan sairaalajätteestä.

Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri on kartoittanut ympäristöjärjestelmän kannalta merkittävät sisäiset (Liite 15) ja ulkoiset (Liite 15) tekijät, jotka vaikuttavat asetettujen tavoitteiden saavuttamiseen oleellisesti.

3.2 Sidosryhmien tarpeiden ja odotusten ymmärtäminen

”Organisaation on määritettävä

- a) ympäristöjärjestelmän kannalta olennaiset sidosryhmät
- b) näiden sidosryhmien olennaiset tarpeet ja odotukset (eli vaatimukset)
- c) tarpeet ja odotukset, joista tulee sitä koskevia sitovia velvoitteita.”
/2/

Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri on määrittänyt oleelliset sidosryhmät (Taulukko 3) ympäristöjärjestelmän kannalta sekä määritellyt molemmin puolisista tarpeita ja odotuksia. (Liite 15)

3.3 Ympäristöjärjestelmän soveltamisalan määrittäminen

”Organisaation on päätettävä ympäristöjärjestelmän rajauksista ja soveltamisesta, jotta järjestelmän soveltamisalan voi määrittellä. Kun organisaatio päättää ympäristöjärjestelmänsä soveltamisalasta, sen on tarkasteltava

- a) kohdassa 3.1 mainittuja ulkoisia ja sisäisiä asioita
- b) kohdassa 3.2 mainittuja sitovia velvoitteita
- c) sen organisaatioon kuuluvia yksiköitä, toimistoja ja fyysisiä rajoja
- d) sen toimintoja, tuotteita ja palveluita
- e) sen toimivaltaa ja kykyä ohjata ja vaikuttaa

Kun soveltamisala on määritelty, kaikki siihen sisältyvät organisaation toiminnot, tuotteet ja palvelut on sisällytettävä ympäristöjärjestelmään. Soveltumisalaa on ylläpidettävä dokumentoituna tietona, ja sen on oltava sidosryhmien saatavissa.” /2/

Ympäristöjärjestelmä tullaan ajamaan koko Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin käyttöön. Yhteistyökumppaneiden kanssa käyty toiminta käydään läpi ja jos löydetään ympäristönsuojelua edistäviä ratkaisuja, tullaan kumppanin kanssa sopimaan mahdollisuuksista toteuttaa uutta ratkaisumallia. Ympäristöjärjestelmässä ei tulla

määrittämään potilaille minkäänlaisia vaatimuksia eikä ympäristöjärjestelmästä saa koitua heille haittaa. Ympäristöjärjestelmällä voidaan kuitenkin parantaa järjestelyjä, jolloin potilaan toiminta organisaation alueella helpottuu. EPSHP on avoin yhteisöille ja viranomaisille.

Ympäristöjärjestelmän suurin painotus kohdistuu EPSHP:n omiin työntekijöihin. Ympäristöjärjestelmä saadaan parhaiten toimimaan, kun yksikään työntekijä ei toimi väärin. Tähän päästään lisäämällä ympäristötietoisuutta työntekijöiden keskuudessa. Käytännössä tämä tarkoittaa lisää koulutusta ja ympäristöjärjestelmän vaatimien asioiden lisäämistä perehdytykseen.

3.4 Ympäristöjärjestelmä

Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri luo ja ottaa käyttöön ympäristöjärjestelmän, joka sisältää prosessit ja niiden olennaiset vaikutukset. EPSHP:n täytyy ylläpitää ja parantaa ympäristöjärjestelmäänsä jatkuvasti standardin vaatimusten mukaisesti, jotta päästään haluttuihin tuloksiin, joihin sisältyy ympäristönsuojelun laadun paraneminen. /2/

Ympäristöjärjestelmät auttavat EPSHP:tä hallitsemaan ympäristövaikutuksia, joita heidän toiminnastansa aiheutuu. Ympäristöjärjestelmään kootaan kaikki yrityksen toiminnot ja käyttämät tuotteet, joilla on ympäristövaikutuksia. Lisäksi tuotteet tai toiminta, jotka poikkeustilanteessa voivat aiheuttaa ympäristövahinkoa, tulee ottaa huomioon ympäristöjärjestelmässä. Ympäristövaikutusten selvittämisen jälkeen EPSHP:n työntekijät koulutetaan tiedostamaan ja edelleen ehkäisemään tai vähentämään negatiivisten ympäristövaikutusten syntyä. Ympäristöhaittojen vähentäminen kaikilla osa-alueilla ei yleensä onnistu samaan aikaan ja sen takia organisaation tulee asettaa ympäristöpäämäärät, joissa ensimmäisenä keskitytään merkittävimpiin ympäristövaikutuksiin ja niiden hallitsemiseen. Näille tavoitteille sairaanhoitopiiri suunnittelee yksityiskohtaiset tavoitteet ja aikataulut, aloittaen merkittävimmistä haitoista, siirtyen vähitellen vähäisempiin haittoihin. Ympäristöjärjestelmä ei itsessään määritä EPSHP:lle vaatimuksia, vaan organisaatio itse määrittää tavoitteet ja lähtee kehittämään sen mukaan. /1/

3.4.1 Vanha ympäristökäsikirja

Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri on vuonna 2000 teettänyt ympäristöjärjestelmän, johon on listattu tavoitteita, suunnitelmia ja toimintamalleja. Yksi keskeinen tavoite on ollut päivittää ympäristöjärjestelmä ISO 14001 -standardin mukaiseksi. Tämä vanha ympäristöjärjestelmä antaa hyvän pohjan ISO 14001 -standardiin siirtymiselle. Opinnäytetyön tekijä tutki, mitkä vanhoista tiedoista ovat hyödyllisiä ja mitkä eivät ole enää relevantteja. Järjestelmä ja tavoitteet ovat kuitenkin vanhoja, joten tavoitteiden uudistaminen tulee olemaan ensimmäinen askel kohti uutta ympäristöjärjestelmää.

3.4.2 ISO 14001

ISO 14001 -standardi (International Organization for Standardization) on kansainvälinen standardi ympäristöasioille. Tämä standardi ei määritä vaatimuksia, kunhan organisaation toiminta vastaa lainsäädännön ja muiden organisaatiota koskevien määräysten vaatimaa tasoa. Standardi on jaoteltu viiteen osaan: ympäristöpolitiikka, suunnittelu, toteuttaminen, arviointi ja johdon katselmus. Standardin sertifiointin suorittaa ulkopuolinen todentaja. Vuonna 2015 ISO 14001:stä julkaistiin uusi versio ja tässä työssä on käytetty tätä uusinta versiota. Rinnakkaisuutta muiden laatujärjestelmien kanssa parannettiin ja myös ISO 9001 standardi päivitettiin 2015. /1, 4/

3.4.3 EMAS

”EMAS (The European Community Eco-Management and Audit Scheme), eli Euroopan yhteisön ympäristöasioiden hallinta- ja auditointijärjestelmä on yhteisön jäsenmaiden yrityksille tarkoitettu ympäristöasioiden hoitoa parantava järjestelmä. Se perustuu EU:n EMAS-asetukseen (726/2001) ja Suomen EMAS-lakiin (914/2002).” /1/ EMAS pohjautuu ISO 14001 -standardiin, eli jos organisaatiolla on sertifioitu ISO 14001 -standardi, sen tarvitsee sen lisäksi tehdä julkinen ympäristölausunto, jonka jälkeen sille voidaan myöntää EMAS-rekisteri. Ulkopuolinen todentaja arvioi yrityksen ympäristölausunnon ja ympäristöjärjestelmään perustuvan toiminnan, jonka jälkeen Suomen Ympäristökeskus rekisteröi organisaation,

jos tälle ei todeta estettä. Rekisteröity organisaatio saa todistuksen sekä kuvallisen EMAS-logon käyttöoikeuden. /1/

4 JOHTAJUUS

Vuonna 2015 julkaistussa ISO 14001 -painoksessa korostettiin johdon sitoutumista ja vastuuta. Ympäristötavoitteet sekä niiden sulautuminen organisaation tavoitteisiin kuuluvat johdon vastuualueisiin. Johto sitoutuu ympäristöjärjestelmän tuloksellisuuden seurantaan ja ohjaamiseen. /4/

4.1 Johtajuus ja sitoutuminen

”Ylimmän johdon on osoitettava johtajuutta ja sitoutumista ympäristöjärjestelmän suhteen

- a) kantamalla vastuun ympäristöjärjestelmän vaikuttavuudesta
- b) varmistamalla, että ympäristöpolitiikka laaditaan ja ympäristötavoitteet asetetaan ja ne ovat yhdenmukaisia organisaation strategian ja toimintaympäristön kanssa
- c) varmistamalla, että ympäristöjärjestelmän vaatimukset yhdistetään organisaation liiketoimintaprosesseihin
- d) varmistamalla, että ympäristöjärjestelmää varten tarvittavat resurssit ovat saatavilla
- e) viestimällä siitä, miten tärkeää on, että ympäristöasioiden hallinta on vaikuttavaa ja että ympäristöjärjestelmää koskevia vaatimuksia noudatetaan
- f) varmistamalla, että ympäristöjärjestelmä saavuttaa halutut tulokset
- g) ohjaamalla ihmisiä lisäämään ympäristöjärjestelmän vaikuttavuutta ja tukemalla heitä siinä
- h) edistämällä jatkuvaa parantamista
- i) tukemalla muiden johtoon kuuluvien johtajuutta heidän vastuualueillaan.” /2/

Ylin johto ottaa vastuun ympäristöjärjestelmän käytöstä ja hyväksyy ympäristöpolitiikan organisaatiolle. Johdon tehtävä on määrittää käytettävät resurssit ympäristöjärjestelmän tavoitteiden ja käyttöönoton saavuttamiseksi. Ympäristöjärjestelmä ei tule olemaan meriitti, vaan jatkuvasti kehittyvä järjestelmä, jota ohjaamalla johdon tulee valjastaa koko organisaatio toimimaan asetettujen päämäärien mukaisesti. Käyttöönoton yhteydessä EPSHP:n johtoryhmä hyväksyy ympäristöjärjestelmän ja sitoutuu käsittelemään standardin mukaisesti ympäristöasioita johdon katselmuksessa.

4.2 Ympäristöpolitiikka

Ympäristöpolitiikka on ympäristöjärjestelmän keulakuva. Ympäristöjärjestelmän tavoitteellisuus ja päämäärät tulee määrittää ympäristöpolitiikan mukaisesti ja ympäristöpolitiikka tullaan julkaisemaan julkisesti. Tällä tavalla organisaatio antaa selvän kuvan omasta ympäristösuojelun tasosta. Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin ylin johto ottaa vastuun ympäristöpolitiikan sisällöstä ja tällä tavalla sitoutuu omalla toiminnallansa ajamaan organisaation asettamia ympäristöpäämääriä.

”Ylimmän johdon on laadittava, otettava käyttöön ja ylläpidettävä ympäristöpolitiikkaa, joka ympäristöjärjestelmän määrittelyn soveltamisalan mukaisesti

- a) sopii organisaation tarkoitukseen ja toimintaympäristöön, johon sisältyvät organisaation toimintojen, tuotteiden ja palveluiden luonne, laajuus ja ympäristövaikutukset
- b) muodostaa perustan ympäristötavoitteiden asettamiselle
- c) sisältää sitoutumisen ympäristönsuojeluun, johon sisältyvät ympäristön pilaantumisen ehkäiseminen ja muut organisaation toimintaympäristön kannalta olennaiset sitoumukset
- d) sisältää sitoutumisen organisaatiota sitovien velvoitteiden täyttämiseen
- e) sisältää sitoutumisen ympäristöjärjestelmän jatkuvaan parantamiseen ympäristönsuojelun tason parantamiseksi.

Ympäristöpolitiikan

- on oltava saatavilla ylläpidettynä dokumentoituna tietona
- on oltava koko organisaation tiedossa
- on oltava sidosryhmien saatavilla.” /2/

Kestävän kehityksen edistämiseksi EPSHP tulee käyttämään luonnonvaroja ja ympäristöä niin, että tulevat sukupolvet voivat yhtä lailla käyttää niitä. Tämän vuoksi organisaation tulee ottaa ympäristönsuojelun näkökohdat huomioon kaikkia ratkaisumalleja tehdessä. Sairaanhoitopiiri vastaa alueen väestön erikoissairaanhoidosta. Ennaltaehkäisevä sairaanhoito kuuluu toimenkuvaan ja ympäristön suojeleminen edistää tätä osa-aluetta. Ympäristöpolitiikka tuo ilmi sairaanhoitopiirin sitoutumisen ympäristönsuojelun edistämiseen. Sairaanhoitopiiri haluaa osoittaa kaikille sidosryhmille pyrkivänsä jatkuvasti parantamaan toimintansa ympäristönsuojelullista tasoa. Sairaanhoitopiirin ympäristöpolitiikassa on määritetty:

- 1) päämäärät, joihin pyritään ympäristön hyväksi,
- 2) tavoitteet, joita asetetaan omalle toiminnalle päämääriin päästäkseen sekä
- 3) toimintatavat, joiden avulla päästään tavoitteisiin. /3/

(Liite 16)

4.3 Organisaation roolit, vastuut ja valtuudet

”Ylimmän johdon on määriteltävä, kenellä tai keillä on vastuu ja valtuudet

- a) varmistaa, että ympäristöjärjestelmä on tämän kansainvälisen standardin vaatimusten mukainen
- b) raportoida ylimmälle johdolle ympäristöjärjestelmän suorituskyvystä, johon sisältyy ympäristönsuojelun taso.” /2/

Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin johto on hyväksynyt ympäristötyöryhmän, joka on vastuussa ylimmälle johdolle sekä sairaanhoitopiirin hallitukselle. Ympäristötyöryhmän tulee raportoida ympäristöjärjestelmää koskevista asioista ja tuloksista johdolle. Ympäristötyöryhmässä on sairaanhoitopiirin kaikilta keskeisiltä toimialueilta edustus. Ympäristötyöryhmässä toimivilla henkilöillä on työryhmässä oma rooli ja heidän tehtävänsä on viedä ympäristötyöryhmässä käsitellyt asiat omiin yksiköihin sekä varmistaa, että kaikki ovat tietoisia ympäristötyöryhmän tekemistä päätöksistä. Ympäristötyöryhmän tehtäväksi tulee jatkossa tämän ympäristöjärjestelmän päivittäminen sekä käyttöönoton seuranta ja toteutus. /4/

Ympäristötyöryhmän jäsenet 2017: (Liite 17)

5 SUUNNITTELU

Sairaanhoitopiiri tähtää ympäristöjärjestelmän suunnittelulla yhdistämään tunnistettuja ympäristönäkökohtia, sitovia velvoitteita, mahdollisuuksia ja uhkia sekä niiden pohjalta luomaan prosesseja, joilla pyritään vähentämään haittavaikutusten määrää ja vaikutusta. Haluttuihin tuloksiin ja jatkuvaan parantamiseen on tarkoitus päästä hyvien prosessien avulla.

5.1 Riskien ja mahdollisuuksien käsittely

”Organisaation on ympäristöjärjestelmää suunnitellessaan tarkasteltava

- a) kohdassa 3.1 mainittuja asioita
- b) kohdassa 3.2 mainittuja asioita
- c) ympäristöjärjestelmän soveltamisalaa

ja määritettävä riskit ja mahdollisuudet, jotka liittyvät sen ympäristönäkökohtiin, sitoviin velvoitteisiin, tai muihin asioihin ja vaatimuksiin, jotka on tunnistettu ja joita on käsiteltävä, jotta voidaan

- taata, että ympäristöjärjestelmä voi saavuttaa halutut tulokset
- estää tai vähentää ei-toivottuja vaikutuksia, joihin sisältyy ulkoisten ympäristöolosuhteiden mahdollinen vaikutus organisaatioon
- saada aikaan jatkuvaa parantamista.” /2/

Ympäristönäkökohtien riskit ja mahdollisuudet on listattu ympäristöohjelman yhteydessä (ks. kohta 5.2.2 Ympäristötavoitteet ja niiden saavuttamiseen tarvittavien toimenpiteiden suunnittelu sekä siihen kuuluvat liitteet).

5.1.1 Ympäristönäkökohdat

Ympäristönäkökohdat ovat asioita, joilla on vaikutus ympäristönmuutokseen. Vaikutukset voivat olla positiivisia, esimerkiksi ennalta ehkäisevällä tavalla tai negatiivisia, kuten esimerkiksi prosessissa syntyvä jäte tai saaste. /1/

”Ympäristönäkökohtia määrittäessä tulee ottaa huomioon

- a) muutokset, kuten suunnitellut tai uudet kehityssuunnat ja uudet tai muuttuneet toiminnot, tuotteet ja palvelut
- b) normaalista poikkeavat olosuhteet ja kohtuuden rajoissa ennustettavissa olevat hätätilanteet.

Organisaation on ylläpidettävä dokumentoitua tietoa

- ympäristönäkökohdista ja niihin liittyvistä ympäristövaikutuksista
- sen merkittävien ympäristönäkökohtien määrittämiseen käytettyistä kriteereistä
- merkittävistä ympäristönäkökohdista.” /2/

EPSHP on määrittänyt ympäristönäkökohdat sekä arvioinut niiden merkittävyyttä. Merkittäviä ympäristönäkökohtia ovat arvon 2, tai suuremman saaneet näkökohdat. (Liitteet 4–6)

5.1.2 Sitovat velvoitteet

Ainoat tiukasti määritetyt velvoitteet ISO 14001 -standardin mukaan ovat lainsäädännön noudattaminen ja se asettaa ympäristöjärjestelmälle käytännössä vähimmäistason. Sairaanhoidopiiriä koskeva ympäristölainsäädäntö tulee tuntea ja mahdollisia muutoksia on seurattava ja pyrittävä ennakoimaan. Ympäristöjärjestelmän käyttö kuitenkin tähtää jatkuvaan kehittämiseen ja näin ollen pelkkä lakisääteisten vaatimusten noudattaminen ei riitä. Lakisääteisten vaatimusten lisäksi organisaatiolla voi olla ympäristöasioiden kannalta tehtyjä lupauksia tai sopimuksia, esimerkiksi paikallisen väestön, sidosryhmien tai potilaiden kanssa ja tällaiset asiat on yhtä lailla huomioitava. /1/

”Organisaation on

- a) määritettävä ja pidettävä saatavilla sitovat velvoitteet, jotka liittyvät sen ympäristönäkökohtiin
- b) määritettävä, miten nämä sitovat velvoitteet koskevat organisaatiota
- c) otettava nämä sitovat velvoitteet huomioon ympäristöjärjestelmän luomisessa, käyttöönotossa, ylläpitämisessä ja jatkuvassa parantamisessa.

Organisaation on ylläpidettävä dokumentoitua tietoa sitovista velvoitteistaan.” /2/

EPSHP:llä on käytössään kattava käsikirja, johon on listattu kaikkien organisaatiossa syntyvien jätteiden käsittelyohjeet sekä listattu kaikki ympäristöä koskevat lait, asetukset ja säädökset. Tämä ”Jäteohje 2016” -nimellä kulkeva käsikirja tulee

kulkemaan ympäristöjärjestelmän tukena ja organisaatio sitoutuu päivittämään sen sisältöä reaaliajassa.

5.1.3 Toimenpiteiden suunnittelu

”Organisaation on suunniteltava

- a) toimenpiteet, joilla se käsittelee
  - 1) merkittäviä ympäristönäkökohtia
  - 2) sitovia velvoitteita
  - 3) kohdassa 5.1.1 tunnistettuja riskejä ja mahdollisuuksia
- b) kuinka
  - 1) nämä toimenpiteet yhdistetään sen ympäristöjärjestelmän prosesseihin tai muihin liiketoimintaprosesseihin ja kuinka ne toteutetaan
  - 2) näiden toimenpiteiden vaikuttavuus arvioidaan.” /2/

Ympäristötyöryhmä käy vähintään kerran vuodessa ympäristönäkökohdat läpi ja arvioi niiden vaikutusta tavoiteltuihin ympäristöpäämääriin. Sitovat velvoitteet ovat kirjattu jäteohjeeseen ja niiden tulee aina olla ajan tasalla, joten ympäristötyöryhmän tehtäväksi jää tarkistaa, että jäteohjetta päivitetään. Lisäksi ympäristönäkökohtien riskejä ja mahdollisuuksia on käsiteltävä ja arvioitava ovatko ne vaikuttaneet prosesseihin millään tavalla vai pitäisikö niitä kartoittaa lisää tai tarkemmin. Tämä yleinen katsaus toimii pohjana, jolla voidaan tarkastella tarkemmin määriteltyjä prosesseja (ks. kohta 5.2.2 Ympäristötavoitteet ja niiden saavuttamiseen tarvittavien toimenpiteiden suunnittelu). Tarkoitus on verrata kartoitettuja ympäristönäkökohtia ja niihin liittyviä uhkia ja mahdollisuuksia konkreettisiin toimiin sekä arvioida näiden kartoitusten vaikuttavuutta. Vanhentuneet tai tyhjät vaikutukset voidaan poistaa järjestelmästä tai korvata uusilla.

5.2 Ympäristötavoitteet

Sairaanhoitopiiri määrittelee ensin omat ympäristötavoitteet, jonka jälkeen tehdään suunnitelma tavoitteiden toteuttamiseksi. Ympäristötavoitteet ovat ympäristöpäämääriä tarkentava osio.

5.2.1 Ympäristötavoitteet

Ympäristöpolitiikan yhteydessä määritettyjen ympäristöpäämäärien toteuttamiseksi asetetaan yksityiskohtaisemmat ympäristötavoitteet, joiden avulla päämääriin voidaan päästä. Tavoitteiden tehtävä on tarkasti ohjeistaa, kuinka päämääriin päästään. Tavoitteissa tulisi aina olla aikataulu ja jos mahdollista, tulisi niiden olla määrällisiä. Tavoitteeseen pääsemiseksi luodaan suunnitelma, joka käyttöön otettuna toimii ympäristöjärjestelmän luomana prosessina. /1/

”Ympäristötavoitteiden on täytettävä seuraavat ehdot:

- a) Niiden on oltava yhdenmukaisia ympäristöpolitiikan kanssa.
- b) Niiden on oltava mitattavissa (jos mahdollista).
- c) Niitä on seurattava
- d) Niistä on viestittävä
- e) Niitä on päivitettävä, kun se on tarkoituksenmukaista.

Organisaation on ylläpidettävä dokumentoitua tietoa ympäristötavoitteista.” /2/

Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri on asettanut seuraavat ympäristötavoitteet:

(Liite 18)

5.2.2 Ympäristötavoitteet ja niiden saavuttamiseen tarvittavien toimenpiteiden suunnittelu

”Ympäristötavoitteiden saavuttamista suunniteltaessa on määritettävä:

- a) mitä tehdään
- b) mitä resursseja tarvitaan
- c) kuka tai ketkä ovat vastuussa
- d) milloin tarvittavat toimet saadaan valmiiksi
- e) kuinka tulokset arvioidaan ja millaisilla indikaattoreilla seurataan mitattavissa olevien ympäristötavoitteiden saavuttamista

Organisaation on tarkasteltava, kuinka ympäristötavoitteiden saavuttamiseen käytettävät toimenpiteet voidaan yhdistää organisaation liiketoimintaprosesseihin.” /2/

Ympäristötavoitteille määritetään toimenpiteet, joilla tavoitteisiin lähdetään pyrkimään. Toimenpiteiden suunnittelussa määritetään vastuuhenkilöt, toimintamalli, aikataulu, mahdolliset resurssit ja arviointiin sisältyvät kriteerit. Lisäksi tarkastellaan,

kuinka toimenpiteet on mahdollista kytkeä liiketoimintaprosessiin tai esimerkiksi olemassa olevan laatu järjestelmä ISO 9001 -standardin toimintoihin.

Ympäristötavoitteiden saavuttamiseksi tehty ympäristöohjelma:

(Liitteet 8-12)

6 TUKITOIMINNOT

Tukitoiminnot ovat ympäristöjärjestelmässä määrättyjä sisäisiä toimintoja, jotka helpottavat ja tukevat ympäristöjärjestelmän käyttöä. Määrittämällä tai asettamalla tukitoiminnot tai niiden käyttöön liittyvät ohjeet voidaan taata ympäristöjärjestelmän helppokäyttöisyys.

6.1 Resurssit

”Organisaation on määritettävä ja varattava ympäristöjärjestelmän luomiseen, käyttöönottoon, ylläpitoon ja jatkuvaan parantamiseen tarvittavat resurssit.” /2/

Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri määrittää ympäristöjärjestelmän ylläpitoon riittävästi työntekijöitä, joille on taattava riittävä koulutus organisaation ympäristöasioista, jotta he voivat kehittää järjestelmää ja työskennellä sen parissa. Sairaanhoitopiirin johto on nimennyt ympäristötyöryhmän, jonka tehtävä on ajaa koko sairaanhoitopiiri käyttämään ja ymmärtämään ympäristöjärjestelmää yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Ympäristötyöryhmä tulee tarvitsemaan aluksi enemmän kokousaikaa suunnitteluun ja se on pois muusta työajasta. Tämän jälkeen ympäristöjärjestelmä tullaan esittämään jokaiselle organisaation toimialueelle, jonka jälkeen toimialueen johdon tulee ottaa vastuu oman sektorin ympäristöasioista.

6.2 Pätevyys

Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin sisällä eri yksiköissä toimivilla työntekijöillä tulee olemaan vaihteleva painoarvo päämäärien saavuttamisessa. Tärkeää kuitenkin on, että kaikki toimivat yhteisten arvojen mukaisesti ja tietävät toimivansa oikein. EPSHP:n jokaisella työntekijällä tulee olla riittävä pätevyys oman työympäristönsä ympäristöasioista. /1/

”Organisaation on

- a) määritettävä, millainen pätevyys niillä sen ohjauksessa työskentelevillä henkilöillä täytyy olla, joiden työ vaikuttaa ympäristönsuojelun tasoon ja organisaation kykyyn täyttää sitovat velvoitteet
- b) varmistettava, että nämä henkilöt ovat päteviä sopivan koulutuksen, harjoittelun tai kokemuksen perusteella

- c) määritettävä ympäristönäkökohtiinsa ja ympäristöjärjestelmäänsä liittyvät koulutustarpeet
- d) hankittava tarvittaessa vaadittava pätevyys eri toimenpitein sekä arvioitava tehtyjen toimenpiteiden vaikuttavuutta

Organisaation on säilytettävä asianmukaista dokumentoitua tietoa näyttönä pätevydestä.” /2/

Ympäristötyöryhmä lanseeraa yhdessä yksiköiden esimiesten kanssa yksikkökohtaisen ohjelman, jossa työntekijöille määritetään tarvittava pätevyys ympäristöasioissa. Jokaiselle yksikölle määritetään vastuuhenkilö, jonka tulee kouluttaa työntekijät ohjelman mukaan.

6.3 Tietoisuus

Tärkeimmät asiat, mitä jokaisen työntekijän tulisi tietää ympäristöasioissa, ovat omaa työympäristöä koskevat lakisääteiset asiat, joita organisaatio on ympäristöpolitiikassa sitoutunut noudattamaan sekä mihin ympäristötavoitteisiin organisaatio pyrkii. /1/

”Organisaation on varmistettava, että sen ohjauksessa työskentelevät henkilöt ovat tietoisia

- a) ympäristöpolitiikasta
- b) omaan työhönsä liittyvistä merkittävistä ympäristönäkökohdista ja niihin liittyvistä todellisista ja mahdollisista ympäristövaikutuksista
- c) siitä, miten he voivat osaltaan lisätä ympäristöjärjestelmän vaikuttavuutta ja millaista hyötyä ympäristönsuojelun tason parantamisesta on
- d) seurauksista, joita ympäristöjärjestelmän vaatimusten, kuten organisaatiota sitovien velvoitteiden, noudattamatta jättämisellä voi olla.” /2/

Tietoisuuden lisäämiseksi tehtiin pohjustava suunnitelma. (Liite 18)

6.4 Viestintä

Sairaanhoidopiiriin tulee määrittää oman sisäisen sekä ulkoisen viestinnän tavat, joilla viestitään ympäristökoulutuksesta ja -tiedottamisesta. EPSHP määrittää, miten ja mitkä asiat viestitään ulkopuolisille ja sidosryhmille sekä kuinka tieto liikkuu organisaation sisällä. Standardi keskittyy viestinnässä nimenomaan ympäristöasi-

oihin, eli miten esimerkiksi uudet käytänteet saadaan koko sairaanhoitopiiriin käyttöön ja miten se viestii omista ympäristöasioista sidosryhmilleen. EMAS-järjestelmässä on lisäksi pakollinen julkinen ympäristöraportin teko, jolla organisaatio kertoo tarkemmin ympäristönsuojelun tasosta. Tätä ei vaadita ISO 14001 -standardissa. /1/

”Organisaation on luotava, otettava käyttöön ja ylläpidettävä prosesseja ympäristöjärjestelmän kannalta olennaiseen sisäiseen ja ulkoiseen viestintään. Näihin viestintäprosesseihin on sisällytettävä

- a) mistä viestitään
- b) milloin viestitään
- c) keiden kanssa viestitään
- d) kuinka viestitään.

Viestintäprosessejaan luodessaan organisaation on

- otettava huomioon sitovat velvoitteensa
- varmistettava, että viestittävä ympäristöön liittyvä tieto on yhteensopivaa ympäristöjärjestelmässä muodostetun tiedon kanssa ja luotettavaa.” /2/

Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri lähtee kehittämään omaa sisäistä viestintäänsä parantaakseen työntekijöiden ympäristötietoisuutta paremmin kulkevalla informaatiolla.

6.4.1 Sisäinen viestintä

Sisäisiä viestintäkanavia ovat ilmoitustaulut, henkilöstölehdet ja sisäiset tiedotteet. Kokouksissa järjestetyt tiedotustilaisuudet ovat myös tehokkaita. Tärkein kanava kuitenkin on organisaation intranet sekä sen avuksi valjastetut sähköpostiryhmät. Tärkeintä sisäisessä viestinnässä on tavasta riippumatta se, että henkilö jolle tieto on suunnattu myös vastaanottaa sen. Tärkeimmät ympäristöasiat olisi hyvä välittää henkilökohtaisesti tai esimerkiksi kokouksessa pienille ryhmille. Yksi sähköposti koko organisaation sisällä menee varmasti monilta ohitse. /1/

”Organisaation on

- a) viestittävä sisäisesti ympäristöjärjestelmänsä kannalta olennaisesta tiedosta organisaation eri tasojen ja toimintojen välillä, myös ympäristöjärjestelmään tehdyistä muutoksista, kun se on tarkoituksenmukaista
- b) varmistettava, että sen viestintäprosessit mahdollistavat sen, että kaikki organisaation ohjauksessa työskentelevät voivat osallistua jatkuvaan parantamiseen.” /2/

Ympäristöjärjestelmän tukitoiminnot tukevat toinen toistaan ja niiden mukaisesti EPSHP pyrkii tehostamaan kokouksien, koulutuksien ja palaverien vaikuttavuutta ja sisältöä. Ympäristöjärjestelmä saadaan paremmin jokaisen työntekijän tietoisuuteen, jos se ensin esitellään esimiehille, jonka jälkeen esimiehet tuovat oleelliset asiat esille alaisilleen ja kertovat mistä ympäristöjärjestelmä löytyy intranetistä, jolloin asiaa voi halutessaan tutkia enemmän. Tämän ympäristöjärjestelmän tyyppisiä isoja kokonaisuuksia on turha luetuttaa jokaiselle henkilölle kokonaan, vaan pääpaino ympäristökoulutuksen yhteydessä tuoduissa pääpointeissa, jotka ovat tämän järjestelmän mukaisia.

6.4.2 Ulkoinen viestintä

EPSHP:n tulee määrittää asiat, jotka se tiedottaa omille sidosryhmillensä. Jos sairaanhoitopiiri on asettanut ympäristöasioissa tiettyjä tavoitteita, tulee sen informoida sidosryhmiä, joilla voi olla vaikutusta tavoitteen saavuttamiseen. Esimerkiksi alihankkijalta voidaan vaatia tiettyä ympäristönsuojelun tasoa, jos EPSHP on näin päättänyt. Sairaanhoitopiiriin tulee myös määrittää, miten sidosryhmien kanssa käyty viestintä toteutetaan ja kuinka ulkoisien sidosryhmien kysymykset ja ilmaiset vastaanotetaan. Sairaanhoitopiirin tärkein ja ainoa pakollinen ulkopuolisille avoin informaatio on ympäristöpolitiikka, jonka on ISO 14001 -standardin mukaisesti pakko olla kaikkien saatavilla. /1/

”Organisaation on viestittävä ulkoisesti ympäristöjärjestelmän kannalta olennaisesta tiedosta sen viestintäprosessien ja sitovien velvoitteiden mukaisesti.” /2/

Sairaanhoitopiiri tulee pitämään sidosryhmien kanssa työskentelevät osastot ja vastuhenkilöt ennallaan. Yhteistyötä sidosryhmien kanssa tullaan kuitenkin tarkastelemaan ympäristöjärjestelmän pohjalta ja mikäli havaitaan mahdollisia parantamisen kohteita ympäristöhaittojen vähentämiseksi, tullaan mahdollisista toimintojen

parannusvaihtoehdoista keskustelemaan sidosryhmän yhteyshenkilön kanssa. Yleiseksi käytännöksi otetaan menettely, jossa toiminta sidosryhmien kanssa pyritään aina saamaan ympäristöjärjestelmän mukaiseksi.

6.5 Dokumentoitu tieto

Ympäristöjärjestelmän sisältö ja sen pohjalta tehdyt asiat on dokumentoitava ja pidettävä tallessa. Dokumentoitavia asioita on paljon, mutta ympäristöjärjestelmän tarkoitus ei kuitenkaan ole työllistää sen käyttäjää dokumentoidun tiedon pyörittelyyn /1/. Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin tulee pyrkiä siihen, että ympäristöjärjestelmän asiat, päätökset ja muutokset ovat kirjattu ja säilytetty oikein. Muutoksia tehtäessä voidaan tuloksia tai päämäärää verrata aiempiin tietoihin aiheesta, jonka jälkeen päivitetty versio kirjataan voimassaolevaksi. Dokumentoidun tiedon tallentamiseen ja säilyttämiseen tulee luoda selvät ohjeet ja ympäristöjärjestelmän tulisi olla vähintäänkin kaikkien työntekijöiden luettavissa.

”Organisaation ympäristöjärjestelmän on sisällettävä

- a) tässä kansainvälisessä standardissa edellytetty dokumentoitu tieto
- b) dokumentoitu tieto, jonka organisaatio on määrittänyt ympäristöjärjestelmän vaikuttavuuden kannalta välttämättömäksi.” /2/

6.5.1 Dokumentoidun tiedon luominen ja päivittäminen

Dokumentoinnin on oltava kirjallisessa muodossa, joko sähköisenä tai paperilla /1/. Koska jokaisen työntekijän tulee olla mahdollista tutkia ympäristöjärjestelmää, ei näin isossa organisaatiossa kannata käyttää paperiversioita.

”Organisaation on dokumentoitua tietoa luodessaan ja päivittäessään varmistettava sen asianmukainen

- a) yksilöinti ja tunnistus (esim. otsikko, päiväys, laatija, viitenumero)
- b) tallennusmuoto (esim kieli, ohjelmistoversio, kuvat) ja tallennusväline (esim paperi, sähköinen)
- c) soveltuvuuden ja tarkoituksenmukaisuuden tarkistaminen ja hyväksyminen.” /2/

Ympäristöjärjestelmä on pidettävänä selkokielisenä ja siistinä. Uutta tietoa dokumentoidessa tulee dokumentti tai asiakirja tallentaa heti oikeaan paikkaan ja dokumenttiin on syytä kirjata päivämäärä ja tallentajan nimi. EPSHP luo intranettiin ympäristöjärjestelmälle oman osion, joka on koko organisaation luettavissa.

6.5.2 Dokumentoidun tiedon hallinta

Ympäristöjärjestelmän asiakirjojen tulee olla ajan tasalla. Ympäristöohjelmien toteuttamiseen liittyvien tallenteiden on löydyttävä tietokannasta eikä niitä saa hävittää. Koulutuksista, auditoinneista sekä johdon katselmuksista on löydyttävä kaikki dokumentit /1/.

”Ympäristöjärjestelmän ja tämän kansainvälisen standardin edellyttämää dokumentoitua tietoa on hallittava, jotta voidaan varmistaa, että

- a) se on aina tarvittaessa saatavilla käyttötarkoitukseen sopivassa muodossa
- b) se on suojattu asianmukaisesti (esimerkiksi luottamuksellisia tietoja ei luovuteta luvatta, tietojen asiaton käyttö on estetty ja tiedot pysyvät muuttumattomana kokonaisuutena).” /2/

Ympäristötyöryhmän tehtävä on varmistaa, että tarvittavat dokumentoitavat tiedot ovat ajan tasalla. Tietyltä organisaation yksiköltä voidaan edellyttää dokumentointia määrätyissä asioissa ympäristöjärjestelmän pohjalta ja tällöin dokumentointi tulee suorittaa. Osastojen esimiehillä tulee olla oikeus lisätä tai muokata asiakirjoja sekä mahdollisuus antaa samat oikeudet tarvittaessa alaisilleen tai määrätyille vastuhenkilölle.

7 TOIMINTA

Ympäristöjärjestelmässä määritetään toiminta ja ohjaavat toimenpiteet, joilla ympäristöhaittoja lähdetään vähentämään. Toimet tulee aloittaa merkittävimmistä haittoista ja kun haluttuihin tuloksiin on päästy tai kun toiminto on onnistuneesti ajettu osaksi prosessia, voidaan jatkaa toimintojen suunnittelua pidemmälle. Jos suunnitellut toimet eivät tuota tulosta tai niitä ei saada onnistuneesti osaksi prosesseja, on tehtävä selvitys toimintojen parantamiseksi ja kartoitettava epäonnistumisen syyt.

7.1 Toiminnan suunnittelu ja ohjaus

Sellaisille toimille Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin sisällä, millä on merkittäviä ympäristönäkökohtia, tulee laatia toimintaohjeet, joilla pyritään vähentämään ympäristöhaittoja. Myös sellaisille toiminnoille, jotka voivat poikkeuksellisessa tai hätätilanteessa aiheuttaa merkittäviä ympäristöhaittoja, tulee luoda toimintaohje. Toimintaohjeet ohjaavat ympäristöjärjestelmän ylläpitoa ja ohjeistavat toimintaa ympäristöasioiden parissa. Toimintaohjeiden laatiminen on syytä aloittaa merkittävimmistä ympäristönäkökohdista. Toimintaohjeita voi myös antaa tai velvoittaa ali-hankkijoilta tai muilta sidosryhmiltä. /2/

Toimintaohjeet ovat jo olemassa ja tulevissa ympäristöauditoinneissa niihin pyritään liittämään ympäristöjärjestelmän mukaisesti ympäristönäkökohtien tai ympäristönsuojelun mukainen lisäys. Ympäristöohjelmassa on määritetty tärkeimmät päämäärät ja prosessit sekä keinot niiden saavuttamiseen. Lisäksi opinnäytetyössä luotiin ympäristöjärjestelmän käyttöönottosuunnitelma. (Liite 13)

”Organisaation on luotava, otettava käyttöön, ohjattava ja ylläpidettävä prosesseja, joita tarvitaan ympäristöjärjestelmää koskevien vaatimusten täyttämiseen. Organisaation on varmistettava, että ulkoistettuja prosesseja valvotaan tai että niihin vaikutetaan. Prosesseihin käytettävän hallintakeinon tai vaikutuksen tyyppi ja laajuus on määriteltävä ympäristöjärjestelmässä. Elinkaarinäkökulman mukaisesti organisaation on

- a) laadittava asianmukaiset hallintakeinot, joilla voidaan varmistaa, että tuotteiden ja palveluiden suunnittelu- ja kehittämisprosesseissa käsitellään sen ympäristövaatimuksia ja tarkastellaan kaikkia elinkaaren vaiheita

- b) määritettävä tuotteiden ja palveluiden hankintaa koskevat ympäristövaatimuksensa, kun se on tarkoituksenmukaista
- c) viestittävä olennaisista ympäristövaatimuksistaan ulkoisille toimitajille, kuten palveluntuottajille
- d) tarkasteltava tarvetta tarjota tietoa mahdollisista merkittävistä ympäristövaikutuksista, jotka liittyvät sen tuotteiden tai palveluiden kuljetukseen tai toimitukseen, käyttöön, loppukäsittelyyn ja loppusijoitukseen.

Organisaation on ylläpidettävä dokumentoitua tietoa tarvittavassa laajuudessa voidakseen luottaa siihen, että prosessit on toteutettu suunnitellusti.” /2/

7.2 Valmius ja toiminta hätätilanteissa

Hätätilanne on odottamaton tapahtuma, joka voi aiheuttaa haittaa ihmisille, ympäristölle tai lähiseudun asukkaille. Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirillä on oltava kirjalliset toimintaohjeet hätätilanteiden varalle, jotta toiminta onnettomuuden aikana pysyisi järkevänä. Ympäristönäkökohdissa on otettu huomioon myös poikkeukselliset hätätilanteet riskiarvioita tehtäessä ja tähän nojaten tulee hätätilanteet sisällyttää ja käydä läpi osana ympäristöjärjestelmää. Pelastuslaki velvoittaa rakennuksen haltijaa ja toiminnan harjoittajaa laatimaan pelastussuunnitelman, jonka tarkoitus on ennaltaehkäistä vaaratilanteita ja jonka avulla pyritään estämään henkilö-, omaisuus- ja ympäristövahinkojen synty.

Pelastussuunnitelmassa olisi hyvä huomioida epätavallisten käyttöolosuhteiden takia mahdollisesti syntyvät ympäristöhaitat, jotka voivat kohdistua maahan, veteen, ilmaan, ympäristöön tai ekosysteemiin. Tällaisten mahdollisten vahinkojen haittoja pitäisi etukäteen pyrkiä ottamaan huomioon, kun pelastussuunnitelmaa tehdään tai päivitetään. Onnettomuuden sattuessa tiedonkulun on toimittava organisaation sisällä ja sen on myös tavoitettava kaikki ulkopuoliset tahot eli paikalla olevat henkilöt sekä tarvittaessa lähiseudun ihmiset. EPSHP:n on määritettävä henkilöt, jotka ovat vastuussa viestinnästä hätätilan aikana. Lisäksi tulee määrittää, miten lähiseudulle tiedotetaan ja koska pelastustöiden johtaminen siirtyy pelastuslaitoksen vastuulle. /1/

”Organisaation on luotava, otettava käyttöön ja ylläpidettävä prosesseja, joilla valmistaudutaan ja reagoidaan tunnistettuihin mahdollisiin hätätilanteisiin. Organisaation on

- a) valmistauduttava reagoimaan suunnitteleamalla toimenpiteitä, joilla estetään tai lievennetään hätätilanteiden aiheuttamia haitallisia ympäristövaikutuksia
- b) reagoitava todellisiin hätätilanteisiin
- c) ryhdyttävä toimenpiteisiin, joilla estetään tai lievennetään hätätilanteiden seurauksia sen mukaan, mikä on tarkoituksenmukaista hätätilanteen ja mahdollisen ympäristövaikutuksen suuruuteen nähden
- d) testattava hätätilanteessa toimimiseen suunniteltuja toimenpiteitä määräajoin, kun se on käytännössä mahdollista
- e) katselmoitava ja päivitettävä prosesseja ja hätätilanteessa toimimiseen suunniteltuja toimenpiteitä määräajoin ja erityisesti hätätilanteiden tai testausten jälkeen
- f) tarjottava tarpeen mukaan asiaankuuluville sidosryhmille hätätilanteisiin valmistautumiseen ja reagointiin liittyvää asianmukaista tietoa ja koulutusta. Näihin kuuluvat myös organisaation ohjauksessa työskentelevät henkilöt

Organisaation on ylläpidettävä dokumentoitua tietoa tarvittavassa laajuudessa voidakseen luottaa siihen, että prosessit on toteutettu suunnitellusti.”

/2/

Sairaanhoitopiirillä on laaja, monimoduulinen pelastussuunnitelma, johon on määritelty kaikki mahdolliset vaara-, uhka-, ja hätätilanteet. (Liite 1 ja 2) Pelastussuunnitelma on todella laaja-alainen ja siinä on määritelty eri osa-alueiden vastuuhenkilöt sekä toimintamallit. Lisäksi riskit on määritelty paikkakohtaisesti, riski- ja vaara-arvioinnin perusteella. (Liite 3)

Kaikki poikkeamatapaukset ilmoitetaan ja tutkitaan pelastussuunnitelman mukaisesti ja ympäristöhaittoja aiheuttavat vahingot tullaan käymään läpi ympäristöjärjestelmän auditoinneissa. Etelä-Pohjanmaan Sairaanhoitopiiri sitoutuu pitämään pelastussuunnitelman päivitettyinä.

8 ARVIOINTI

Haluttuihin tuloksiin pyrittäessä toimintojen hallitsemisen ja parantamisen kannalta tärkeää on säännöllinen arviointi sekä tarkastelu. Säännöllisesti tapahtuvalla arvioinnilla voidaan tarkastaa, ovatko asiat etenemässä kohti asetettuja tavoitteita. Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin tulee järjestää sisäisiä ympäristöauditointeja, joissa tutkitaan, onko toiminta ollut ympäristöpolitiikan mukaista ja onko ympäristöpäämääriin päästy. Auditointeja tulee pitää säännöllisesti, jotta pystytään varmistamaan järjestelmän toimivuutta ja ylläpitoa tavoitteiden mukaisesti.

8.1 Seuranta, mittaus, analysointi ja arviointi

Mikäli asetettuihin tavoitteisiin sisältyy mitattavissa olevia pyrkimyksiä, tulee EPSHP:n määrittää milloin ja miten mittaukset tehdään ja kuinka usein mittaustuloksia arvioidaan. Säännöllisesti tehty mittaus ja hyvin tehty analysointi tukevat hyvää seuranta, jolla voidaan osoittaa asioiden kehityssuunta. Suoritettavat mittaukset on määritetty ympäristöohjelmassa (ks. kohta 5.2.2 Ympäristötavoitteet ja niiden saavuttamiseen tarvittavien toimenpiteiden suunnittelu).

”Organisaation on seurattava, mitattava, analysoitava ja arvioitava ympäristönsuojelun tasoaan. Organisaation on määritettävä

- a) mitä täytyy seurata ja mitata
- b) millä seuranta-, mittaus-, analysointi- tai arviointimenetelmillä varmistetaan kelvolliset tulokset tarvittaessa
- c) kriteerit, joilla organisaatio arvioi ympäristönsuojelun tasoaan, sekä asianmukaiset indikaattorit
- d) milloin seuranta ja mittaus on toteutettava
- e) milloin seurannan ja mittauksen tuloksia on analysoitava ja arvioitava.

Organisaation on säilytettävä asianmukaista dokumentoitua tietoa näyttönä seurannan, mittauksen, analysoinnin ja arvioinnin tuloksista.” /2/

8.1.1 Vaatimustenmukaisuuden arviointi

Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin tulee ottaa käyttöön suunnitelmallinen prosessi, jonka avulla voidaan osoittaa sitovien velvoitteiden täyttymisen. Sitovien vel-

voitteiden suoritustasoa on seurattava, mitattava ja analysoitava. Tämä voidaan suorittaa esimerkiksi tarkastuksilla, haastatteluilla, lakisäätteisiin rajoihin vertaamalla, organisaation sektorikohtaisilla kierroksilla sekä lakisäätteisten dokumentointivaatimusten tutkimisella. Nämä toimenpiteet kitkevät haitalliset toimet ja rikkeet minimiin.

”Organisaation on luotava, otettava käyttöön ja ylläpidettävä prosesseja, joita tarvitaan sitä koskevien sitovien velvoitteiden täyttymisen arviointiin. Organisaation on

- a) määritettävä, miten usein vaatimustenmukaisuus arvioidaan
- b) arvioitava vaatimustenmukaisuus ja ryhdyttävä tarvittaessa toimenpiteisiin
- c) ylläpidettävä tietämystä ja ymmärrystä vaatimustenmukaisuustilanteestaan.

Organisaation on säilytettävä dokumentoitua tietoa näyttönä vaatimustenmukaisuuden arvioinnin tuloksista.” /2/

Lainsäädännön kohdista, jotka määrittävät mitattavan raja-arvon, tullaan pitämään kirjaa. Kirjattua dataa on helppo arvioida ja sen avulla voidaan löytää poikkeustapauksien aiheuttajia tai poikkeustapauksen seurauksia. EPSHP sitoutuu myös pitämään dokumentoitua tietoa sellaisesta toiminnasta, jolle on asetettu vaatimukset pysyä tietyissä puitteissa.

8.2 Sisäinen auditointi

Kuten arviointi-osiossa jo mainittiin, tulee oman toiminnan tarkastelun olla säännöllistä. Säännöllisyyden lisäksi tärkeää on, että tarkastelu on objektiivista, jolloin auditoinnissa voidaan löytää kehittämis- ja parannuskohteita. Isossa organisaatiossa sisäinen auditointi voidaan tehdä osastokohtaisesti. Sisäisen auditoinnin on tarkoitus kerätä tietoa johdon katselmukseen, jonka organisaation ylin johto on velvollinen antamaan (ks. lisää kohdasta 8.3 Johdon katselmus). /1/

”Organisaation on tehtävä suunnitelluin aikavälein sisäisiä auditointeja, jotta niistä saatujen tietojen perusteella voidaan määrittää

- a) onko ympäristöjärjestelmä
  - 1) organisaation omien ympäristöjärjestelmää koskevien vaatimusten mukainen

- 2) tämän kansainvälisen standardin vaatimusten mukainen
 b) onko ympäristöjärjestelmä otettu käyttöön ja ylläpidetty vaikuttavasti.” /2/

Organisaation sisäisissä auditoinneissa tullaan tarkasteltujen asioiden pohjalta vertaamaan tuloksia ympäristöjärjestelmässä määritettyihin tavoitteisiin, jolloin voidaan perustellusti osoittaa, että ympäristöjärjestelmä on onnistuneesti otettu käyttöön. Organisaatio määrittää myös sisäisten auditointien tiheyden ja sitoutuu vertailemaan aiempien auditointien tuloksia osoittaakseen ylläpidon toimivuuden. Seuraavassa kohdassa (8.2.1) on määritelty sisäiset auditointiohjelmat eli sisältö ja soveltaminen auditointeihin.

8.2.1 Sisäiset auditointiohjelmat

Sisäiseen auditointiin on sisällytettävä organisaation koko toiminta, sisältäen organisaation hallinnon, organisaation yleistilan, toiminnot, dokumentoinnin sekä ympäristönsuojelun tason arvioinnin. Kaikkea ei tarvitse käsitellä yhdessä auditoinnissa ja toiminnot tai osastot voidaan tarkastella yksi kerrallaan. Sisäiset auditoinnit suunnitellaan siten, että ympäristöjärjestelmä tullaan käymään kokonaisuudessaan läpi säännöllisin väliajoin. ISO 14001 -standardi, tai EMAS-asetus eivät määritä kuinka usein organisaation tulee tämä tehdä, mutta suositeltava tiheys olisi vähintään kerran vuodessa. Sellaiset ympäristöjärjestelmän osat, joille on asetettu isompia tavoitteita tai joiden kanssa on ollut ongelmia, olisi suotavaa auditoida useammin kuin taas ne osat, joilla ei ole suuria tavoitteita tai joiden kanssa ei ole ollut ongelmia. Tämä voi tarkoittaa sitä, että joillakin sektoreilla auditointeja tehdään enemmän kuin toisilla sektoreilla.

”Organisaation on laadittava, toteutettava ja ylläpidettävä sisäisiä auditointiohjelmaa, joissa määritellään muun muassa sisäisten auditointien taajuus, menetelmät, vastuut, suunnitteluvaatimukset ja raportointi. Sisäistä auditointiohjelmaa laatiessaan organisaation on tarkasteltava kyseisten prosessien tärkeyttä ympäristön kannalta, organisaatioon vaikuttavia muutoksia sekä edellisten auditointien tuloksia. Organisaation on

- a) määriteltävä kussakin auditoinnissa käytettävät auditointikriteerit ja soveltamisala
 b) valittava auditointijohdajat ja suoritettava auditoinnin siten, että auditointiprosessin objektiivisuus ja puolueettomuus voidaan varmistaa

- c) varmistettava, että auditointien tuloksia raportoidaan asiaankuuluville johtoon kuuluville henkilöille

Organisaation on säilytettävä dokumentoitua tietoa näyttönä auditointiohjelman toteuttamisesta ja auditointien tuloksista.” /2/

Organisaatio luo auditointiohjelman, joka määrittelee auditoitavat yksiköt, auditointien ajankohdan sekä auditoinnin vastuuhenkilön. (Liitteet 7, 20) Esimerkki auditointiohjelmasta. (Taulukko 1)

Taulukko 1. Esimerkki auditointiohjelmasta.

Auditoitava toiminto & vastuuhenkilö	Tammi-Maaliskuu	Huhti-Kesä	Heinä-Syys	Loka-Joulu
Jätehuolto (Ympäristövastaava)	X		X	
Hoito-osasto 1 (Hoito-osasto 2:n johtaja)		X		
Hoito-osasto 2 (Hoito-osasto 1:n johtaja)			X	

Auditointiryhmän tulee jakaa tarkastettavan kohteen työ keskenään ja mahdollisesti valmistella kysymyksiä tai tarkastuslista, joilla voidaan paneutua merkittäviin asioihin tehokkaasti. Kysymyksillä pyritään selvittämään, onko ympäristöohjelmat toimineet, ja voitaisiinko niitä vielä kehittää. Kysymykset voivat pohjautua esimerkiksi lainsäädännöllisiin tai toimintaohjeisiin perustuviin asioihin. (Liite 19)

8.3 Johdon katselmus

Ylin johto tulee määrittää, sillä ylin johto toteuttaa johdon katselmuksen. Tämä osoittaa johdon sitoutumisen ympäristöasioihin. Ympäristöjärjestelmän toteutuskierros loppuu johdon katselmukseen ja siitä alkaa seuraava kausi. Katselmus käsittelee toteutuneita ympäristöohjelmia ja siinä tarkistetaan ympäristöpäämäärien edistymistä. Ympäristöpolitiikka, -päämäärät ja tavoitteet käydään läpi ja tutkitaan soveltuvatko ne edelleen nykyiseen tilanteeseen. Niitä voidaan johdon katselmuksessa muuttaa tulevaa ympäristöjärjestelmän kautta varten. Katselmuksen tulee olla ajan tasalla mahdollisista tulevista lakimuutoksista tai julkisuudessa hiljattain esiintyneistä trendeistä ympäristöasioissa ja pyrkiä ennakoimaan niiden vaikutuksia. Jatkuvan parantamisen periaatteen mukaisesti päämääriin päästäessä tulee asettaa uusia päämääriä. /2/

Standardi ei aseta johdon katselmukselle määrättyä aikaväliä, mutta se on kuitenkin tehtävä säännöllisesti. Yleinen toimintamalli on ollut pitää johdon katselmus täyden auditointikierroksen päätteeksi, esimerkiksi kerran vuodessa. Katselmuksen voi yhdistää osaksi EPSHP:n vuosikokousta tai hallituksen kokousta, kunhan varmistetaan, että kaikki ympäristöasioista vastaavat henkilöt ovat paikalla. Katselmuksen tulokset dokumentoidaan pöytäkirjana, joka toimii pohjana seuraavalle katselmukselle. Vanhoja pöytäkirjoja voidaan näin verrata ja ne osoittavat, onko jatkuva parantaminen onnistunut. /1/

”Ylimmän johdon on katselmoitava organisaation ympäristöjärjestelmä suunnitelluin väliajoin varmistaakseen, että se on edelleen soveltuva, tarkoituksenmukainen ja vaikuttava. Johdon katselmuksessa on tarkasteltava

- a) aiempien johdon katselmusten vuoksi käynnistettyjä toimenpiteiden tilannetta
- b) muutoksia seuraaviin:
  - 1) ympäristöjärjestelmän kannalta olennaiset ulkoiset ja sisäiset asiat
  - 2) sidosryhmien tarpeet ja odotukset, mukaan lukien sitovat velvoitteet
  - 3) merkittävät ympäristönäkökohdat
  - 4) riskit ja mahdollisuudet
- c) ympäristötavoitteiden saavuttamisen tasoa

- d) tietoja organisaation ympäristönsuojelun tasosta, mukaan lukien seuraavista kehityssuunnista:
- 1) poikkeamat ja korvaavat toimenpiteet
  - 2) seurannan ja mittauksen tulokset
  - 3) sitovien velvoitteiden täyttäminen auditointien tulokset
- e) resurssien riittävyttä
- f) asianmukaisia viestejä ulkoisilta sidosryhmiltä, mukaan lukien valitukset
- g) jatkuvan parantamisen mahdollisuuksia.

Johdon katselmusten tuloksiin on sisällytettävä seuraavat tiedot:

- johtopäätökset ympäristöjärjestelmän jatkuvasta soveltuvuudesta, tarkoituksenmukaisuudesta ja vaikuttavuudesta
- jatkuvan parantamisen mahdollisuuksiin liittyvät päätökset
- päätökset, jotka liittyvät tarpeisiin muuttaa ympäristöjärjestelmää, mukaan lukien resurssitarpeet
- tarvittavat toimenpiteet, jos ympäristötavoitteita ei ole saavutettu
- mahdollisuudet parantaa ympäristöjärjestelmän yhdistämistä muihin liiketoimintaprosesseihin, jos tarpeen
- mahdolliset organisaation strategiaan kohdistuvat seuraukset.

Organisaation on säilytettävä dokumentoitua tietoa näyttönä johdon katselmusten tuloksista.” /2/

Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin johto sitoutuu pitämään ympäristökatselmuksen säännöllisesti jo käytössä olevan johdon katselmuksen yhteydessä. Organisaatio on määrittänyt ylimmästä johdosta ympäristöasioiden päävastuuhenkilöksi ympäristövastaavan. Johdon katselmuksen suunnittelu (Liite 19).

9 PARANTAMINEN

Ympäristönsuojelun tason parantaminen on ympäristöjärjestelmän oleellisin tavoite ja Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin tulee toimillaan pyrkiä jatkuvaan parantamiseen. Väkisin syntyy poikkeustapauksia, jotka näkyvät notkahduksena ympäristönsuojelussa. Näihin notkahduksiin on puututtava joka kerta täysin voimin ja selvitettävä, miten voidaan jatkossa varmistaa, ettei sama virhe tapahdu uudestaan. Ympäristöjärjestelmän mukaisesti EPSHP sitoutuu myös keräämään jatkuvasti näyttöä toimistaan ja tätä tietoa perusteellisesti analysoimalla voidaan löytää uusia parantamisen kohteita, joihin tulee rohkeasti paneutua.

”Organisaation on määritettävä parantamismahdollisuudet ja toteutettava tarpeelliset toimenpiteet, joilla saavutetaan ympäristöjärjestelmältä halutut tulokset” /2/.

Sairaanhoitopiiri sitoutuu toimimaan jatkuvan parantamisen periaatteen mukaisesti, sekä etsimään ympäristönäkökohtien ja kerättyjen tietojen pohjalta uusia parantamisen aiheita. Poikkeamatapauksissa ryhdytään aina korjaaviin toimenpiteisiin, joilla pyritään minimoimaan syntynyt ympäristöhaitta sekä ennaltaehkäisemään haitan uudelleen syntyminen.

9.1 Poikkeamat ja korjaavat toimenpiteet

Poikkeama voidaan todeta auditointien yhteydessä tai spontaanisti normaalin toiminnan yhteydessä. Poikkeama voi tarkoittaa toimintamallin vastaista toimintaa, prosessissa pieleen mennyttä toimintaa tai jostakin aiheutuvaa poikkeustilaa, joka voi luoda negatiivisia vaikutuksia.

”Kun havaitaan poikkeama, organisaation on

- a) reagoitava poikkeamaan ja tilanteesta riippuen
  - 1) ryhdyttävä toimiin sen hallitsemiseksi ja korjaamiseksi
  - 2) käsiteltävä seurauksia, mukaan lukien haitallisten ympäristövaikutusten lieventäminen
- b) arvioitava, tarvitaanko toimenpiteitä, joilla poistetaan poikkeaman syyt, jotta poikkeama ei toistu tai esiinny muualla
  - 1) katselmoimalla poikkeama
  - 2) selvittämällä poikkeaman syyt
  - 3) etsimällä vastaavia poikkeamia tai niiden mahdollisuuksia

- c) toteutettava tarvittavat toimenpiteet
  - d) arvioitava suoritettujen korvaavien toimenpiteiden vaikuttavuus
  - e) tehtävä muutoksia ympäristöjärjestelmään, jos se on tarpeellista.”
- /2/

Jokainen EPSHP:n työntekijä on velvollinen ilmoittamaan esimiehelleen huomauttaessaan mahdollisen poikkeaman. Organisaatio reagoi poikkeamiin heti ja ensimmäiseksi pyritään pysäyttämään aiheutuva haitta, jonka jälkeen tutkitaan, voidaanko syntynyttä haittaa korjata. Tämän jälkeen arvioidaan, voitaisiinko samankaltaiset poikkeamat poistaa jatkossa kokonaan jollakin toimenpiteellä ja tutkitaan voiko vastaavanlainen poikkeama tapahtua muualla. Tarkemmat ohjeet (Liite 19)

/2/

9.2 Jatkuva parantaminen

”Organisaation on parannettava jatkuvasti ympäristöjärjestelmän soveltuvuutta, tarkoituksenmukaisuutta ja vaikuttavuutta ympäristönsuojelun tason parantamiseksi” /2/.

EPSHP sitoutuu käymään jaksoittain ympäristöjärjestelmän kokonaisuudessaan läpi ja vanhoihin tavoitteisiin päästyään asettamaan uusia parantamisen kohteita. Ympäristöjärjestelmä ja tavoitteet eivät tule pysähtymään ja poikkeamatilanteissa suoritetaan aina parantavat toimenpiteet. Lisäksi ympäristöjärjestelmän sisältö tul-
laan pitämään tarkoituksenmukaisena sekä ajankohtaisena.

10 POHDINTA

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli luoda ympäristöjärjestelmä Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirille ISO 14001:2015 -standardin mukaisesti. EPSHP:llä on tarkoituksena sertifioida standardi, joten työ rakentui tarkasti standardin mukaisesti. EPSHP:llä oli jo käytössään heidän itse lanseeraama ympäristökäsikirja, jota käytettiin pohjatietona yhdessä lukuisten muiden sairaalan toimintamallien ja dokumenttien kanssa.

Tuloksena syntyi standardin vaatimukset esiin tuova, ohjeistava ympäristöjärjestelmä, joka käyttöönottettuna tuo standardin mukaisen lähestymisen organisaation toimintaan. Lisäksi luotiin yksinkertainen lista, mitkä asiat tulisi toteuttaa ennen kuin ympäristöjärjestelmälle kannattaa hakea sertifiointia.

Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirille täysin ulkopuolisena toimijana minun oli paikoin todella haastavaa päästä kiinni ison organisaation toimintaan, koska toimipisteitä ja yksiköitä on todella paljon. Lisäksi organisaatiolla on hyvin dokumentoituna käyttöohjeita, toimintamalleja, turvallisuussuunnitelmia, laatujärjestelmiä ja käytänteitä, ja näiden yhdistely ja käyttö olivat iso osa työtä ja veivät paljon aikaa. Laaja työ ja suuri määrä ohjeistavaa materiaalia isossa organisaatiossa johtivat paikoin ohjeistavaan kirjoittamiseen konkreettisten toimintaohjeiden sijaan. Tarkoituksena ei ollut kirjoittaa uusia ohjeita hyvien ohjeiden tilalle, vaan tuoda ympäristöjärjestelmän mukainen ajattelu ja toiminta kiinteästi mukaan jo olemassa olevien toimintojen rinnalle ja tässä mielestäni onnistuttiin hyvin. Kuitenkin nämä paikoin ohjeistavat kirjoitukset pyrin ottamaan huomioon tehdyssä käyttöönottosuunnitelmassa, jossa ohjeistetaan tekemään päätös käyttöönotettavasta toimintatavasta. Lisäksi ympäristöohjelmassa onnistuin yhdistämään ympäristöjärjestelmän vaatimuksia konkreettisiksi toimintamalleiksi.

Sain tehdä työtä todella vapain käsin toimeksiantajan ja ohjaajan puolesta. Lisäksi ISO 14001 -standardi ei anna tarkkoja ohjeita, vaan enemmänkin suuntaviivat toiminnalle, jotka käyttäjä saa itse määrittää. Tämä johtivat siihen, että toimeksiantajan oli välistä vaikea ymmärtää kirjoittamaani, koska kirjoitus meinasi lipsahtaa liian oman näköiseksi. Työn edettyä sain toimeksiantajalta hyvät ohjeet, kuinka

selkeyttää joitain kohtia. Lisäksi päädyimme ratkaisuun, jossa lopulta palautan toimeksiantajalle heidän dokumenttipohjaan nidotun työn.

Sairaanhoidopiirin tavoitteena on sertifioida standardi ja standardi itsessään on kehittyvä järjestelmä, joka tähtää jatkuvaan kehittämiseen. Käyttöönoton lisäksi organisaatiolla on kuitenkin mahdollisuus päivittää järjestelmä EMAS-asetuksen mukaiseksi, sillä ISO 14001 -standardin lisäksi siihen vaadittaisiin ainoastaan julkinen ympäristönsuojelun tilasta kertova raportointi sekä ulkoinen todentaja todentamaan järjestelmän ja raportoinnin paikkansapitävyys.

Kokemuksena työn tekeminen oli erittäin opettava. Laatujärjestelmät ja etenkin ympäristöjärjestelmät ovat erittäin mahdollisia työllistäviä tekijöitä tämän alan koulutuksella ja niiden kanssa työskentely oli mielenkiintoista. Tällaisen työn tekeminen yksin oli tosin sen verran haastavaa, että työhön olisi kyllä toivonut jälkeenpäin paria, jonka kanssa työtaakkaa olisi voinut jakaa.

LÄHTEET

- /1/ Pesonen, H-L., Hämäläinen, K. & Teittinen, O. 2005. Ympäristöjärjestelmän rakentaminen. Suunnittelu, toteutus ja seuranta. Helsinki. Talentum.
- /2/ SFS-EN ISO 14001:2015. Ympäristöjärjestelmät. Vaatimukset ja niiden soveltamisohjeita. 3. painos. Helsinki: Suomen Standardisoimisliitto SFS ry. 2015. 84s.
- /3/ Etelä-Pohjanmaan Sairaanhoidopiiri. 2000. Etelä-Pohjanmaan Sairaanhoidopiirin ympäristöohjelma.
- /4/ Suomen Standardisoimisliitto SFS ry. 2017. ISO 14001:2015. Viitattu 5.3.2017. https://www.sfs.fi/julkaisut_ja_palvelut/tuotteet_valokeilassa/iso_14000_ymparistojohtaminen/iso_14001_2015
- /5/ Sairaanhoidopiirin hallitus. 2015. § 118 ETELÄ-POHJANMAAN SAIRAANHOITOPIIRIN YMPÄRISTÖOHJELMA JA YMPÄRISTÖTYÖRYHMÄ. 23.6.2015.
- /6/ Etelä-Pohjanmaan Sairaanhoidopiiri. 2017. Toiminta. Viitattu 28.4.2017. <http://www.epshp.fi/1/toiminta>
- /7/ Etelä-Pohjanmaan Sairaanhoidopiiri. 2017. Seinäjoen keskussairaala. Viitattu 28.4.2017. http://www.epshp.fi/1/toiminta/seinajoen_keskussairaala

LIITE 1

Sisältö piilotettu julkisesta versiosta toimeksiantajan pyynnöstä.

LIITE 2

Sisältö piilotettu julkisesta versiosta toimeksiantajan pyynnöstä.

LIITE 3

Sisältö piilotettu julkisesta versiosta toimeksiantajan pyynnöstä.

LIITE 4

Sisältö piilotettu julkisesta versiosta toimeksiantajan pyynnöstä.

LIITE 5

Sisältö piilotettu julkisesta versiosta toimeksiantajan pyynnöstä.

LIITE 6

Sisältö piilotettu julkisesta versiosta toimeksiantajan pyynnöstä.

LIITE 7

Sisältö piilotettu julkisesta versiosta toimeksiantajan pyynnöstä.

LIITE 8

Sisältö piilotettu julkisesta versiosta toimeksiantajan pyynnöstä.

LIITE 9

Sisältö piilotettu julkisesta versiosta toimeksiantajan pyynnöstä.

LIITE 10

Sisältö piilotettu julkisesta versiosta toimeksiantajan pyynnöstä.

LIITE 11

Sisältö piilotettu julkisesta versiosta toimeksiantajan pyynnöstä.

LIITE 12

Sisältö piilotettu julkisesta versiosta toimeksiantajan pyynnöstä.

LIITE 13

Sisältö piilotettu julkisesta versiosta toimeksiantajan pyynnöstä.

LIITE 14

Sisältö piilotettu julkisesta versiosta toimeksiantajan pyynnöstä.

LIITE 15

Sisältö piilotettu julkisesta versiosta toimeksiantajan pyynnöstä.

LIITE 16

Sisältö piilotettu julkisesta versiosta toimeksiantajan pyynnöstä.

LIITE 17

Sisältö piilotettu julkisesta versiosta toimeksiantajan pyynnöstä.

LIITE 18

Sisältö piilotettu julkisesta versiosta toimeksiantajan pyynnöstä.

LIITE 19

Sisältö piilotettu julkisesta versiosta toimeksiantajan pyynnöstä.